

УДК 711.455

Шешукова С.В.

ПРИМОРСЬКИЙ ПЛЯЖ – ОДИН З ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ.

Курортно-рекреаційна діяльність основана на використанні природних ресурсів. Для відпочиваючих найбільш привабливим елементом природного ландшафту є приморське узбережжя, саме тому воно посідає перше місце серед інших водних акваторій та місць відпочинку. Разом з високими характеристиками атрактивності та естетичної привабливості морські узбережжя мають цінні курортологічні ресурси. Природний ландшафт приморського узбережжя є каркасом для створення основної планувальної структури ареалів відпочинку, до яких входять пляжі. Тому формування пляжних зон та комплексів, раціональне використання природних ресурсів пляжів – одна з найбільш актуальних проблем при формуванні курортно-рекреаційного обслуговування.

Приморський пляж – це спеціально обладнана ділянка узбережжя, для проведення різних кліматичних процедур, купання, приймання сонячних ван та відпочинку [1,2], в тому числі активного (спортивні ігри, водні види спорту). Пляжі поділяються на загальні та спеціалізовані (дитячі, лікувальні тощо), на відкриті та закриті.

Окрім цього, пляжна зона несе в собі одну з основних функцій рекреаційної діяльності та зосереджує в денні години більшу частину відпочиваючих (близько 70 % від загальної кількості).

Величина приморських пляжів багато в чому визначає можливості розвитку курортів та курортно-рекреаційного обслуговування на них. При розрахунках необхідних площ в проектах враховується: одночасна кількість відвідувачів пляжу (у відсотках від загальної кількості відпочиваючих – 80%), норми площі солярію та прибережної акваторії та норми довжини прибережної смуги [3].

Досвід проектування та будівництва курортів вказує на існування закономірності взаємозв'язку використання пляжних та територіальних ресурсів, виходячи з існуючої мінімальної норми протяжності пляжу на одну особу. Так, за даними посібника “Містобудування. Довідник проектувальника” при організації пляжів в курортно-рекреаційних приморських зонах встановлюється розрахункова величина (за умови дотримання довжини берегової смуги на одного відвідувача 0,2 – 0,25 м) - 5 м² на одного відвідувача. На прилеглих до пляжів територіях та на водних просторах створюється *припляжна й акваторіальна* зони, площа яких визначається із розрахунку

відповідно 15 м² і 5 м² на одного відвідувача. Таке виділення необхідне для раціональної організації пляжів та їх експлуатації.

Площа території та функціональний склад припляжної, пляжної та акваторіальної зон відображено у таблиці 1 [4].

Табл. 1

Площа території та функціональний склад пляжної зони

Зона	Сектор	Площа сектора, % заг. площі зони
Акваторіальна	Купання	75-90
	Дитячий	3-5
	Спортивний	5-10
	Риболовства	3-5
Пляжна	Солярію, аерарію	40-60
	Обслуговування	8-10
	Дитячий	5-7
	Спортивний	8-10
	Відпочинку	20-25
Припляжна	Адміністративно-господарський	3-5
	Рятувально-медичний	1-2
	Обслуговування	20-25
	Спортивний	7-15
	Відпочинку	50-70

Акваторіальна зона – ділянка водної поверхні, обмежена кромкою води та, як правило, обмежувальними захисними буями. В цій зоні відбуваються такі види курортно-рекреаційної діяльності як купання, заняття водними видами спорту, катання на човнах, рибальство тощо.

Пляжна зона – частина надводного схилу, що знаходиться між кромкою води та набережною, хвиле відбійною стіною або умовною межею закінчення пляжу; складається з трьох підзон: місця прибою, самого пляжу та транзитної території. В цій зоні розміщуються легкі переносні елементи – лежачки, шезлонги, пляжні парасольки, а також аерарії,

Припляжна зона – територія, що об'єднує пляжну зону та наступну за нею паркову зону курорту. Розвинута припляжна територія складається з наступних основних підзон: транспортних та пішохідних шляхів, ділянок підприємств обслуговування, майданчиків відпочинку, зелених насаджень. Транспортні та пішохідні шляхи включають набережну та пішохідні доріжки до неї, під'їзні дороги до підприємств обслуговування. Припляжна територія є найактивнішою зоною громадського обслуговування, на ній розміщуються як дрібні об'єкти обслуговування (літні душові, громадські туалети, рятувальні пости тощо) так і підприємства харчування та торгівлі, дитячі та розважальні

заклади, спортивні майданчики, відкриті аквапарки, пункти прокату водних плавзасобів тощо.

Отже, існує задача не тільки розміщення різних об'єктів певного призначення в пляжній зоні, а й формування нової якості штучної середи, що наповнено різним функціональним та соціальним складом. Подібно територіям пляжну та акваторіальну зону також слід зонувати за ступенем концентрації різних пристроїв (наприклад, ділянки обладнаного та природного морського узбережжя) а також за видами тихих та гучних форм відпочинку.

Вибір архітектурного вирішення об'ємів та планування пляжів має велике значення та узгоджується з містобудівним ансамблем всього курортного комплексу, так як пляжі представляють його фасад з боку моря та в комплексі з іншими містобудівними об'єктами створюють цільний композиційний образ.

Таким чином, внаслідок наближення людини до природного оточення для отримання курортно-рекреаційного відпочинку відбувається перетворення природного ландшафту, створення інфраструктури обслуговування, штучної середи. Дуже важливим є збереження природного балансу приморської території, адже пляж – це не тільки ділянка прибережної смуги з прилеглою до неї акваторією моря. Природний пляж – це складний в екологічному відношенні природний комплекс, що знаходиться на стику двох взаємозв'язних та взаємнопроникаючих один в одного компонентів природного ландшафту – моря та суші, що знаходяться в збалансованій екологічній рівновазі.

Для забезпечення стійкого розвитку пляжів, узбереж та марин, підняття екологічної свідомості відпочиваючих та туристів, забезпечення пляжів певним рівнем екологічної якості, чистоти та безпеки з 1987 року діє міжнародна програма Блакитного прапора. Блакитний прапор присуджується пляжам та маринам, що відповідають 29 критеріям відносно якості води, екологічної освіти та інформації, екологічного управління, безпеки та інших послуг [5]. Якість пляжів оцінюється представниками міністерств по охороні оточуючого середовища, туризму та різних екологічних організацій. Цей сертифікат є символом якості, показником екологічності морських узбереж та безпеки туристів.

Програма Блакитного прапора створена та діє завдяки незалежному некомерційному Фонду екологічної освіти (FEE – Foundation for Environmental Education) [6], що співпрацює з Програмою ООН з питань оточуючого середовища (UNEP) та Всесвітньою туристичною організацією (UNWTO).

У 2009 р. більш ніж 3450 пляжів та марин отримали сертифікат Блакитного прапора (рис.1). На сьогодні учасниками програми Блакитного прапора є 41 країна світу, ще 6 країн, в тому числі Україна, приймають участь у програмі на початковій експериментальній стадії.

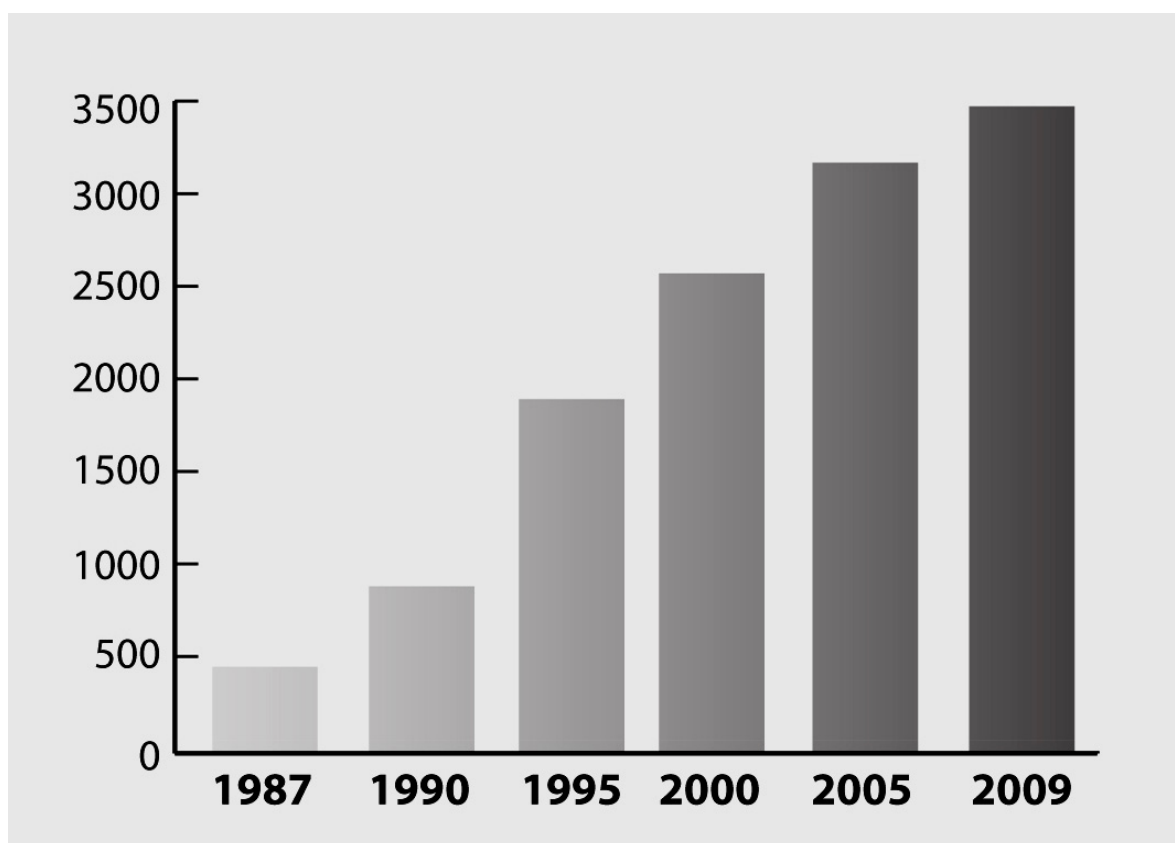

Рис. 1. Кількість пляжів та марин, відзначених Блакитним прапором за період існування програми.

Отже, сучасна концепція розвитку пляжних зон базується на підвищенні ролі пляжів в мережі об'єктів обслуговування курортного комплексу, в активному їх включенні, як територіальному, так і функціональному, в систему громадського обслуговування. Для більш раціонального використання приморських пляжних територій існують актуальні задачі та питання, що мають бути враховані в проектних рішеннях :

- розширення прийомів функціонально-планувальної побудови пляжів в залежності від різних ситуаційних факторів, містобудівних умов та природного ландшафту;
- забезпечення гнучкої інфраструктури обслуговування, мобільної планувальної структури благоустрою та обладнання;
- уникнення дублювання функціональних зон на різних пляжах, при можливості їх об'єднання для декількох пляжів;
- створення умов для рівномірного розподілу відпочиваючих на пляжах курортного комплексу;
- уникнення територіального відділення пляжу від інших зон прибережної смуги курорту – приморського парку, спортивної зони;

- стабілізація екологічної рівноваги через збалансований розвиток пляжів за умов зростаючого антропогенного навантаження.

Література

1. Рекреационная география: Учебно-методический комплекс / А.С. Кусков, В.Л. Голубева, Т.Н. Одинцова. – М.: Флинта: МПСИ, 2005. – 496 с.
2. Терминология рекреационного градостроительства. – М., Стройиздат, 1987.
3. Стаускас В.П. Градостроительная организация районов и центров отдыха. Л.: Стройиздат, Ленингр. отд-ние, 1977. – 164 с.
4. Містобудування. Довідник проектувальника / за ред. Т.Ф. Панченко. К.: Укрархбудінформ, 2001. - 192 с.
5. <http://www.fee-international.org/> - Фонд екологічної освіти
6. <http://www.blueflag.org/> - сайт Програми Блакитного прапора

Анотація

В статті розглянуто приморський пляж як важливий елемент природного ландшафту, курортно-рекреаційного відпочинку та інфраструктури обслуговування. Наведені функціональний склад та нормативні розрахункові площі території пляжної зони. Звернута увага на актуальність питання екологічного стану пляжів та акваторії.

Ключові фрази: приморський пляж, пляжна зона, інфраструктура пляжу.

Аннотация

В статье рассмотрен морской пляж как важный элемент природного ландшафта, курортно-рекреационного отдыха и инфраструктуры обслуживания. Приведены функциональный состав и нормативные расчетные площади территории пляжной зоны. Обращено внимание на актуальность вопроса экологического состояния пляжей и акватории.

Ключевые фразы: морской пляж, пляжная зона, инфраструктура пляжа.

Annotation

In the article are considered sea beach as important element of natural landscape, resort and recreational rest and serves infrastructure. There are presented functional structure and normative area of beach zone territory, were pay attention to actuality question of ecological state of beaches and water area.

Key Phrases: sea beach, beach zone, beach infrastructure.